

РІВЕНЬ ПРОЯВУ КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

Маміна Олександра, Бихун Наталя

Харківська державна академія фізичної культури, Харків

Анотація. У статті представлено результати рівня розвитку окремих самостійних видів координаційних здібностей учнів старших класів, а саме: здатність до управління часовими, просторовими та силовими параметрами рухів, здатність до збереження статичної рівноваги, здатність до координованості рухів та здатність до відчуття ритму. Отримані дані розглянуто у віковому та статевому аспектах.

Ключові слова: координаційні здібності, учні старших класів, уроки фізичної культури.

Вступ. На даний час вирішення проблеми оптимізації процесу фізичного виховання спрямованого на підвищення і вдосконалення координаційних здібностей старшокласників є необхідною та актуальною оскільки у даний віковий період підвищуються здібності до розуміння структури рухів, точного відтворення і диференціювання окремих (силових, часових, просторових) рухів та здійснення рухових дій в цілому [1, 3]. Питання розвитку координаційних здібностей сучасної молоді цікавило чимало авторів. Так І. Новокшенов, А. Соловей [3] досліджували розвиток координаційних здібностей учнів старшого шкільного віку під впливом засобів боксу; Т. М. Кравчук, Н. М. Санжарова, Ю. В. Голенкова, І. А. Рядинська, С. А. Бибель [1] вивчали динаміку рівня розвитку координаційних здібностей дітей середнього шкільного віку під дією засобів акробатики; Н. В. Криворучко [2] досліджувала динаміку показників розвитку окремих видів координаційних здібностей студенток будівничого ліцею під впливом спеціально спрямованих вправ ППФП; I. Masliak, N. Krivoruchko, T. Bala, H. Lukianova, P. Yefimenko, O. Moiseienko,

---

О. Kanishcheva [5] досліджували приріст показників координаційних здібностей школярів 10-16 років після впровадження вправ чирлідінгу.

Таким чином аналіз літературних джерел показав актуальність обраного нами напряму дослідження, що і визначило тему та мету нашого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводились згідно Тематичного плану науково-дослідної роботи Харківської державної академії фізичної культури на 2020-2026 рр. за темою «Вдосконалення процесу фізичного виховання різних верств населення» (№ державної реєстрації 0120U101110).

Мета дослідження: визначити рівень прояву координаційних здібностей у школярів старших класів.

Завдання дослідження:

1. На підставі теоретичного аналізу та узагальнення вивчити стан питання, що досліджується.
2. Дослідити рівень розвитку окремих проявів координаційних здібностей.
3. Дослідити отримані показники у статевому та віковому аспектах.

Організація дослідження. Дослідження проводилися на базі Руденківського ліцею Новосанжарської селищної ради Полтавського району Полтавської області. В ньому приймали участь 90 школярів 10–11-х класів (46 дівчат та 44 хлопців), з яких були сформовані 2 експериментальні та 2 контрольні групи. Всі школярі, які приймали участь у дослідженні були практично здорові і знаходилися під наглядом шкільного лікаря.

Матеріали дослідження. Рівень розвитку координаційних здібностей школярів 10–11-х класів визначався за результатами виконання тестів запропонованих Л. П. Сергієнко [4]. Досліджувались:

- Здатність до управління часовими, просторовими та силовими параметрами рухів. Тести: «човниковий» біг 3x10 м (с), стрибки на розмітку (см).

- Здатність до збереження статичної рівноваги. Тести: статична рівновага за методикою Бондаревського з відкритими очима (с); статична рівновага за методикою Бондаревського з закритими очима (с).
- Здатність до координованості рухів. Тести: тест Копилова «Десять «вісімок» (с); три перекиди вперед (с).
- Здатність до відчуття ритму. Тести: ритмічне постукування руками (кількість разів); ходьба зі сплескуванням долонями у заданому ритмі

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення, педагогічне тестування, методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Здатність до управління часовими, просторовими та силовими параметрами рухів. Аналіз отриманих результатів формуючого експерименту (табл. 1) показав відсутність достовірних відмінностей між показниками учнів експериментальних та контрольних груп за досліджуваними параметрами ($p > 0,05$).

Таблиця 1

Показники здатності до управління часовими, просторовими та силовими параметрами рухів школярів старших класів експериментальних та контрольних груп до експерименту

Показники Групи		Хлопці				Дівчата			
		10 клас		11 клас		10 клас		11 клас	
		n	$\bar{x} \pm m$	n	$\bar{x} \pm m$	n	$\bar{X} \pm m$	n	$\bar{x} \pm m$
Човниковий біг 3x10 м (с)	Е	12	7,63±0,09	12	7,36±0,11	12	9,08±0,16	12	8,98±0,11
	К	10	7,40±0,11	10	7,32±0,10	12	9,06±0,15	12	8,91±0,10
t	0,05		0,41		0,34		0,12		
p	>0,05		>0,05		>0,05		>0,05		
Стрибки на розмітку (см)	Е	12	6,50±1,26	12	6,94±0,78	12	7,00±0,83	12	7,38±0,81
	К	10	6,78±0,68	10	7,26±0,72	12	6,89±0,91	12	7,60±0,83
t	1,22		0,79		0,67		1,01		
p	>0,05		>0,05		>0,05		>0,05		

Розглядаючи отримані показники за гендерною ознакою встановлено, що результати хлопців як експериментальних, так і контрольних груп, превалюють

над даними дівчат і ці розрізнення носять достовірний характер за даними виконання човникового бігу ($p < 0,001$) та недостовірний за даними стрибка на розмітку ($p > 0,05$). Аналіз результатів у віковому аспекті виявив, що показники учнів з віком покращуються, однак ці відмінності не достовірні ($p > 0,05$).

Порівнюючи отримані результати човникового бігу 3x10 м з нормативними оцінками, запропонованими Л. П. Сергієнко [4] визначено, що показники хлопців 11-х класів відповідають оцінці – 5 балів, дівчат – 4 бали; досліджуваних 10-х класів як хлопців, так і дівчат – 3 бали. За тестом стрибків на розмітку визначено, що показники досліджуваних як хлопців, так і дівчат 11-х класів відповідають оцінці 3 бали, хлопців 10-х класів – 4 бали, дівчат – 3 бали.

Таким чином, визначено високий рівень прояву здатності до управління часовими, просторовими і силовими параметрами рухів за наслідками виконання човникового бігу 3x10 м у хлопців 17 років, вище середнього – у дівчат 17 років, середній – у 16-річних хлопців та дівчат, а також вище середнього рівень за результатами виконання стрибків на розмітку у хлопців 16 років, середній – у дівчат 16 та 17 років, а також у 17-річних юнаків.

Отже, рівень прояву здатності до управління часовими, просторовими і силовими параметрами рухів за результатами виконання «човникового» бігу та стрибків на розмітку відповідає вище середнього рівню у хлопців 11-х класів, середньому рівню у дівчат 11-х класів, а також в учнів 10-х класів експериментальних та контрольних груп.

Здатність до збереження статичної рівноваги. Розглядаючи показники статичної рівноваги за методикою Бондаревського з відкритими очима та з закритими очима (табл. 2), встановлено відсутність достовірних відмінностей між показниками школярів експериментальних та контрольних груп за усіма досліджуваними параметрами ($p > 0,05$).

Аналізуючи отримані дані виконання тесту Бондаревського (з відкритими очима), за гендерною ознакою встановлено, що показники хлопців 10-х класів превалюють над результатами дівчат, а результати дівчат 11-х класів дещо вищі за показники хлопців, однак ці відмінності не достовірні ($p > 0,05$). За другим

тестом виявлено, що показники дівчат 10-х класів превалюють над результатами хлопців, а результати дівчат 11-х класів дещо вищі за показники хлопців, однак ці відмінності не достовірні ($p > 0,05$).

Таблиця 2

Показники здатності до збереження статичної рівноваги школярів старших класів експериментальних та контрольних груп до експерименту

Показники Групи		Хлопці				Дівчата			
		10 клас		11 клас		10 клас		11 клас	
		n	$\bar{x} \pm m$	n	$\bar{x} \pm m$	n	$\bar{X} \pm m$	n	$\bar{x} \pm m$
Тест за методикою Бондаревського з відкритими очима (с)	Е	12	20,36±0,97	12	20,85±0,81	12	18,33±0,94	12	21,09±0,75
	К	10	21,10±0,75	10	21,30±0,79	12	18,57±0,92	12	21,50±0,71
t		0,17		0,79		1,03		0,69	
p		>0,05		>0,05		>0,05		>0,05	
Тест за методикою Бондаревського з закритими очима (с)	Е	12	15,50±2,17	12	17,06±1,65	12	16,60±1,10	12	17,56±0,97
	К	10	15,20±2,36	10	17,40±1,56	12	16,64±1,17	12	18,20±0,86
t		0,87		0,93		0,43		0,21	
p		>0,05		>0,05		>0,05		>0,05	

Співставляючи отримані результати за обома тестами у віковому аспекті виявлено, що показники учнів з віком покращуються, переважно ці відмінності не достовірні ($p > 0,05$), виняток складають показники дівчат за тестом Бондаревського із закритими очима, де вікові розрізнення носять достовірний характер ($p < 0,001$).

Порівнюючи отримані результати виконання тесту Бондаревського з відкритими та закритими очима з нормативними оцінками, представленими Л. П. Сергієнко [4] встановлено, що результати майже усіх досліджуваних переважно відповідають оцінці – 5 балів, виняток складають показники учнів 10-х класів за першим тестом де оцінка дорівнює 3 балам.

Отже, рівень прояву здатності до збереження статичної рівноваги за результатами виконання тестів за методикою Бондаревського з відкритими та

закритими очима відповідає вище середнього рівню в учнів 10-х класів, високому рівню в учнів 11-х класів експериментальних та контрольних груп.

Здатність до координованості рухів. Аналіз первинного тестування 10 «вісімок» та трьох перекидів вперед школярів експериментальних та контрольних груп (табл. 3) свідчать про відсутність достовірних відмінностей між ними ($p > 0,05$).

Аналізуючи результати виконання 10 «вісімок», за гендерною ознакою встановлено, що показники дівчат домінують над даними хлопців і ці розрізнення носять достовірний характер ($p < 0,01$). Протилежний характер відмінностей спостерігається за показниками виконання трьох перекидів вперед, де показники хлопців достовірно кращі за дані дівчат ($p < 0,05$; $p < 0,001$).

Порівняння зазначених показників у віковому аспекті вказує, що результати школярів старших класів з віком покращуються, однак ці відмінності статистично не достовірні ($p > 0,05$).

Таблиця 3

Показники здатності до координованості рухів школярів старших класів експериментальних та контрольних груп до експерименту

Показники Групи		Хлопці				Дівчата			
		10 клас		11 клас		10 клас		11 клас	
		n	$\bar{x} \pm m$	n	$\bar{x} \pm m$	n	$\bar{X} \pm m$	n	$\bar{x} \pm m$
10 «вісімок» (к-ть разів)	Е	12	9,95±0,23	12	9,66±0,13	12	11,12±0,16	12	10,85±0,15
	К	10	9,64±0,12	10	9,64±0,11	12	11,09±0,15	12	10,80±0,15
t	0,08		0,01		0,03		0,07		
p	>0,05		>0,05		>0,05		>0,05		
Три перекиди вперед (с)	Е	12	4,10±0,17	12	4,07±0,09	12	5,05±0,21	12	4,91±0,23
	К	10	4,12±0,18	10	4,04±0,08	12	5,02±0,19	12	4,85±0,21
t	0,07		0,09		0,01		0,09		
p	>0,05		>0,05		>0,05		>0,05		

Порівнюючи отримані дані виконання тесту 10 «вісімок» з нормативними оцінками, представленими Л. П. Сергієнко [4] визначено, що результати учнів 10-х класів хлопців та дівчат відповідають оцінці 3 бали, школярів 11-х класів – оцінці 4 бали. Дані виконання трьох перекидів вперед у дівчат 10-х класів відповідають оцінці 3 бали, хлопців – 4 бали, учнів 11-х класів – оцінці 3 бали, у дівчат – 2 бали.

Таким чином, рівень прояву здатності до координованості рухів за показниками тестів 10 «вісімок» та трьох перекидів вперед відповідає середньому рівню в хлопців та дівчат 16-17 років експериментальних та контрольних груп.

Здатність до відчуття ритму. Аналіз результатів тесту ритмічного постукування руками та ходьби із сплескуванням долоньями у заданому ритмі експериментальних та контрольних класів (табл. 4) показав відсутність достовірних відмінностей ($p > 0,05$).

Таблиця 4

Показники здатності до відчуття ритму школярів старших класів експериментальних та контрольних груп до експерименту

Показники Групи		Хлопці				Дівчата			
		10 клас		11 клас		10 клас		11 клас	
		n	$\bar{x} \pm m$	n	$\bar{x} \pm m$	n	$\bar{X} \pm m$	n	$\bar{x} \pm m$
Ритмічне постукування руками (к-ть разів)	Е	12	9,88±0,99	12	8,81±0,64	12	7,07±0,61	12	8,75±0,60
	К	10	9,06±0,72	10	9,02±0,63	12	7,14±0,69	12	8,93±0,60
t	0,17		0,21		0,09		0,06		
p	>0,05		>0,05		>0,05		>0,05		
Ходьба із сплескуванням долоньями у заданому ритмі (бали)	Е	12	2,50±0,26	12	2,06±0,19	12	2,13±0,23	12	2,19±0,19
	К	10	2,71±0,18	10	2,10±0,19	12	2,21±0,23	12	2,26±0,18
t	0,21		0,31		0,08		0,1		
p	>0,05		>0,05		>0,05		>0,05		

Аналізуючи показники первинного тестування, за гендерною ознакою встановлено, що результати хлопців за обома тестами переважають над даними дівчат і здебільшого не носять достовірний характер, за винятком школярів 16 років у показниках першого тесту, що вказують на достовірний характер розрізень ($p < 0,05$). Аналізуючи зазначені дані у віковому аспекті встановлено, що результати учнів з віком переважно покращуються, однак ці відмінності статистично не достовірні ($p > 0,05$), виняток складають показники хлопців за показниками ритмічного постукування руками де результати не суттєво знижуються, однак ці відмінності статистично не достовірні ($p > 0,05$).

Співставлення отриманих даних з нормативами показало, що дані школярів за результатами ритмічного постукування руками відповідають оцінці 3 бали, що свідчить про середній рівень прояву відчуття ритму учнів старших класів. За результатами ходьби із сплескуванням долонями у заданому ритмі виявлено, що показники школярів 10-х класів відповідають оцінці 5 балів, учнів 11-х класів – 4 бали, що свідчить про високий та вище середнього рівень прояву відчуття ритму учнів старших класів.

Таким чином, рівень прояву здатності до відчуття ритму відповідає вище середнього рівню.

Висновки:

1. Визначення рівня розвитку різних проявів координаційних здібностей показало, що у всіх десятикласників, а також дівчат 11-х класів він відповідає середньому рівню (оцінка 3 бали), у хлопців 11 класу – вище середнього рівню (оцінка 4 бали).

2. Розглядаючи дані у статевому аспекті виявлено в основному, що за результатами здатності до управління часовими, просторовими та силовими параметрами рухів, здатності до відчуття ритму, а також за тестом трьох перекидів уперед показники хлопців переважають над даними дівчат в основному не достовірно ($p > 0,05$). За даними здатності до збереження статичної рівноваги, координованості рухів, а також дані виконання тесту «10 вісімок»

спостерігається переважання у показниках дівчат над показниками хлопців ($p > 0,05$).

3. Аналізуючи зазначені дані у віковому аспекті встановлено, що результати учнів з віком в основному покращуються, однак ці відмінності статистично не достовірні ($p > 0,05$).

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі полягають у перевірці впливу вправ фітбол-аеробіки на ступінь прояву окремих видів координаційних здібностей учнів старших класів.

Список використаних джерел

1. Кравчук Т. М., Санжарова Н. М., Голенкова Ю. В., Рядинська І. А., Бибель С. А. Розвиток координаційних здібностей дітей середнього шкільного віку засобами акробатики. *Здоров'є, спорт, реабілітація*. 2017. №4. С. 13–21. URL: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1136073>

2. Криворучко Н. В. Динаміка показників розвитку окремих видів координаційних здібностей студенток будівничого ліцею під впливом спеціально спрямованих вправ ППФП. *Актуальні проблеми фізичного виховання різних верств населення*. [Електронний ресурс]. Харків: ХДАФК, 2019. С. 116–123. URL: <http://journals.uran.ua/hdafk-tmfv>

3. Новокшенов І., Соловей А. Вплив засобів боксу на розвиток координаційних здібностей учнів старшого шкільного віку. *Молода спортивна наука України*. 2019. Т. 2. С. 50–51.

4. Сергієнко Л. П. Тестування рухових здібностей школярів. К. : Олімпійська література, 2001. 440 с.

Masliak I., Krivoruchko N., Bala T., Lukianova H., Yefimenko P., Moiseienko O., Kanishcheva O. Influence of cheerleading on indicators of coordination abilities of 10-16 year old schoolgirls. *Research Journal of Pharmaceutical, Biological and Chemical Sciences (RJPBCS)*. 2018. №9(6). P. 1711–1719.